

LEKTIONSUPPLÄGG OM SVERIGES MILJÖMÅL

14 STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ

Illustrator: Tobias Flygar

ROLLSPEL OM FJÄLLEN

Turism, vindkraftverk, gruvindustri eller renskötsel? Vad händer i fjällen om eleverna får bestämma? Genom ett rollspel får eleverna kunskap om fjällens storslagna miljö och om hur olika intressen och verksamheter kan vara både livsviktiga och förödande för fjällens ekosystem och ekosystemtjänster.

LÄRARINSTRUKTION

Denna uppgift är anpassad för årskurs 7–9 och kan kopplas till det centrala innehållet i biologi, geografi, samhällskunskap och svenska. Den kan med fördel användas som en ämnesövergripande uppgift. Rollspelet går ut på att Vilhelmina kommun har bjudit in flera aktörer för att diskutera framtiden för ett naturområde i nära anslutning till Marsfjällets naturreservat.

Aktörer i rollspelet

1. Vilhelmina kommun
2. Ett gruvbolag som vill bryta zink
3. Ett företag som vill anlägga vindkraftverk
4. Representanter för de renskötande samerna
5. Ett företag som vill anlägga en turistanläggning
6. Representanter från en lokal miljöorganisation

Klassen delas in i sex grupper och varje grupp tilldelas en roll. Genomför gärna rollspelet i halvklass för att öka delaktigheten. De elever som representerar kommunen har som uppgift att sätta sig in i de olika verksamheterna (gruvdrift, vindkraft, rennäring, turism) för att sedan förbereda relevanta frågor till alla aktörer.

De andra gruppernas uppgift är att lyfta fram argument för sina egna intressen i naturområdet. Dessa grupper får även inleda rollspelet med en kort presentation (ca 3 min) innan frågestunden börjar. Efter frågestunden släpps ordet fritt och då gäller för eleverna att övertyga kommunen att satsa på just deras intressen. Läraren väljer själv hur länge rollspelet ska fortgå. Avslutningsvis får kommunrepresentanterna presentera ett beslut där det framgår vad kommunen kommer att göra i naturområdet samt en kort motivering till varför kommunen tar detta beslut.

FJÄLLENS STORSLAGNA NATUR

Fjällen brukar ibland beskrivas som Europas sista vildmark. Det är ett storslaget landskap med dalgångar, högfjäll och myrmarker. Här lever arter som inte finns någon annanstans och naturen är känslig för påverkan. Samtidigt vill många använda fjällen på olika sätt.

I Sverige har vi ett miljömål, Storslagen fjällmiljö, som handlar om att fjällmiljön ska skyddas och verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden så att en hållbar utveckling främjas.

MILJÖMÅL: STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ

LÄRARBLAD

REFLEKTION OCH AVSLUT

Avsluta gärna momentet med en muntlig och/eller skriftlig reflektion där eleverna får svara på frågan: Vad skulle jag ha valt att satsa på om jag varit ansvarig för detta naturområde och varför?

Här får eleven chans att resonera på ett mer nyanserat sätt utan att vara läst i en roll. Detta kan även användas som bedömningsunderlag (enbart eller tillsammans med rollspelet).

CENTRALT INNEHÅLL I LÄROPLANEN SOM ANKNYTER TILL UPPGIFTEN

"Människans påverkan på naturen lokalt och globalt." (Bi, åk 7–9)

"Aktuella samhällsfrågor som rör biologi." (Bi, åk 7–9)

"Biologisk mångfald och vad som gynnar respektive hotar den. Samhällsdiskussioner om biologisk mångfald /.../" (Bi, åk 7–9)

"Intressekonflikter om naturresurser, till exempel om tillgång till vatten och mark." (Ge, åk 7–9)

"De nationella minoriteternas och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär." (Sh, åk 7–9)

"Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen i vad som sagts." (Sv, åk 7–9)

Citaten är hämtade från kursplanerna i Lgr 11.

FÖRMÅGOR SOM UTVECKLAS

"Att formulera sig och kommunicera i tal och skrift." (Sv)

"Att använda kunskaper i biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet." (Bi)

"Att värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling." (Ge)

Att uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv (Sh).

Citaten är hämtade från kursplanerna i Lgr 11.

MILJÖMÅL: STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ

Var med och bidra till Sveriges miljöarbete. Detta lektionsupplägg berör det specifika miljömålet: Begränsad klimatpåverkan. Mer information om miljömålen hittar ni på www.sverigesmiljomal.se som Naturvårdsverket ansvarar för.

VAD SKA VI HA FJÄLLEN TILL?

Turism, vindkraftverk, gruvindustri eller renskötsel? Vad händer i fjällen om ni får bestämma? Genom ett rollspel kommer ni att få kunskap om fjällens storslagna miljö och om hur olika intressen eller verksamheter kan vara både livsviktiga och förödande för fjällens ekosystem och ekosystemtjänster.

Er lärare kommer att dela in er i följande grupper

1. Vilhelmina kommun
2. Ett gruvbolag som vill bryta zink
3. Ett företag som vill anlägga vindkraftverk
4. Representanter för de renskötande samerna
5. Ett företag som vill anlägga en turistanläggning
6. Representanter från en lokal miljöorganisation

Scenario: Vilhelmina kommun har bjudit in flera aktörer för att diskutera framtiden för ett naturområde i nära anslutning till Marsfjällets naturreservat.

DAGORDNING FÖR MÖTET

1. Grupp 2–6 får i tur och ordning presentera för kommunen vad de har för tankar och planer för naturområdet och varför kommunen ska satsa på just detta. Presentationen ska vara ca 3 min.
2. Kommunrepresentanterna (grupp1) får sedan ställa väl förberedda frågor till alla grupper som närvarar vid mötet.
3. Efter frågestunden släpps ordet fritt och då gäller det att övertyga kommunen att satsa på just era intressen.
4. Till sist får kommunrepresentanterna presentera ett beslut där det framgår vad de kommer att satsa på och varför.

MILJÖMÅL: STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ

VAD SKA VI HA FJÄLLEN TILL?

Tips på förberedelser inför rollspelet

Alla: Börja med att ta reda på varför fjällvärden är viktig att skydda.

GRUPP 1:

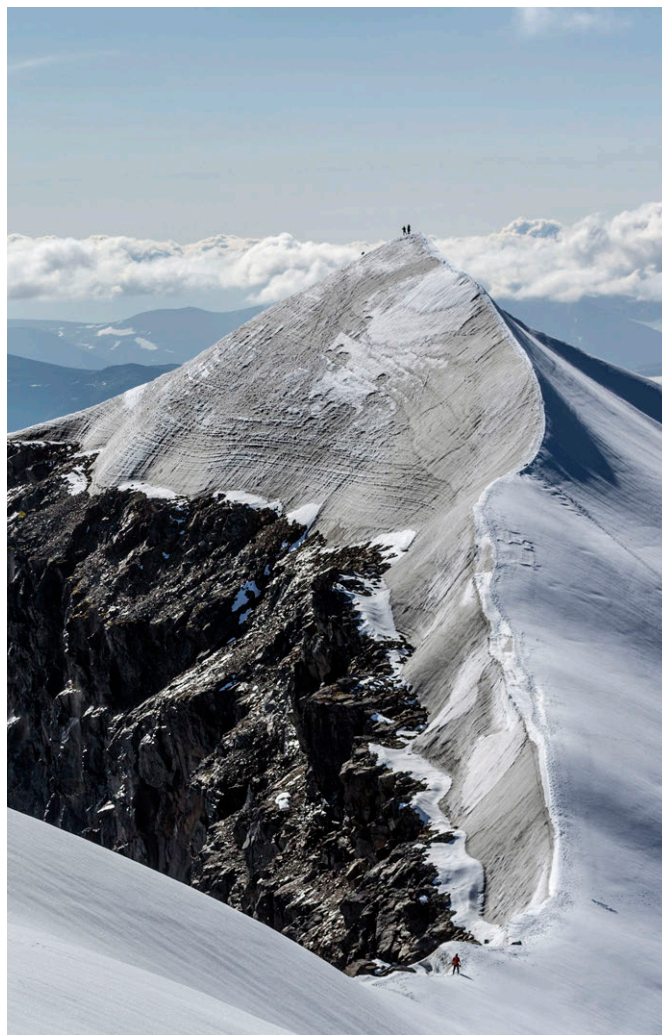
Ta reda på fakta om de olika verksamheterna (gruvdrift, vindkraft, rennäring, turism) för att sedan förbereda relevanta frågor till alla grupper i rollspelet. Ni ser till kommunens bästa och är självklart intresserade av en lösning som är bra både ekonomiskt, miljömässigt och socialt.

GRUPP 2-5:

Ta sedan reda på vad som är positivt och negativt med er verksamhet. Även om ni framförallt kommer att lyfta fram det positiva under rollspelet är det viktigt att känna till nackdelar och hur ni skulle kunna lösa problem som uppkommer. På så sätt blir ni mer förberedda inför frågestunden. Ta även reda på hur er verksamhet skulle kunna påverka eller påverkas av de andra grupperna som representeras i rollspelet.

GRUPP 6:

Läs mer om miljömålet Storslagen fjällmiljö och sök information om hur olika typer av verksamhet kan påverka området negativt. Ni värnar om naturen och förespråkar fler naturreservat i fjällen. Försök att hitta verkliga exempel på miljöpåverkan i fjällen som ni kan ta upp i presentationen/diskussionen.

MILJÖMÅL: STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ

MILJÖMÅLEN I KLASSRUMMET: LÄS, LÄR, PRATA, AGERA!

Barn och unga behöver känna till dagens utmaningar och ha kunskap om miljöarbetet som pågår idag. Men en lika viktig del är att känna framtidstro och få möjlighet att vara en del av ett positivt förändringsarbete. Här har du som lärare en viktig uppgift!

BARN OCH UNGA I EN HÅLLBAR FRAMTID

Inom en generation ska de stora miljöproblemen vara lösta och för att nå miljömålen måste alla samhällsgrupper och åldrar få kunskaper om hur våra egna livsmönster påverkar världen – för det gör de! Miljömålen berör alla aktörer i samhället, från regering och statliga verk till näringsliv, kommuner, organisationer, men även enskilda som du och jag – och inte minst eleverna.

RELEVANT FÖR MÅNGA SKOLÄMNINGEN

Miljömålen är de målsättningar som allt arbete med miljö och en ekologiskt hållbar utveckling ska utgå ifrån i Sverige och det är lätt att hitta kopplingar mellan målen och grundskolans läroplan. Därtill har miljömålen tvärvetenskapliga ingångar som ger utrymme för samarbete över ämnesgränserna. De kan täcka in olika delar av undervisningen inom de naturorienterade ämnena, samhällskunskap och geografi, gärna i samarbete med svenska eller engelska. Miljömålen berör alltså många ämnen och lämpar sig väl för praktiska övningar, exkursioner, lärarledda diskussioner, argumenterande texter, sagor, rollspel, debatter m.m.

MILJÖMÅL: STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ

STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ MÅLET I KORTHET

Texten är hämtad från broschyren De svenska miljömålen – en introduktion som kan hittas på www.miljomal.se

Riksdagens definition

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Fjällen med sin särpräglade natur är känslig. Samtidigt vill många intressen använda miljöerna för olika ändamål. Mark och vegetation i främst de södra fjällen kan till exempel skadas av besökare och barmarkskörning med terrängfordon, men också när de exploateras för bland annat vindkraft, vattenkraft och gruvindustri.

Stora delar av fjällen är skyddade för att natur- och kulturvärden ska bevaras, men fortfarande finns det viktiga områden som saknar skydd mot framtida exploateringar. Värdefulla miljöer och möjligheten till ett rikt friluftsliv riskerar att försämrans av fler vindkraftsanläggningar och ökad prospektering och brytning av värdefulla mineraler. Dessutom används allt fler snöskotrar i fjällvärlden och de påverkar miljö kvaliteten främst genom önskat buller.

VILKA ÄR UTMANINGARNA?

Fortsatt renskötsel liksom annan djurhållning behövs för att bevara ett vidsträckt och betespräglat fjällandskap som erbjuder livsmiljöer för många arter. Samtidigt måste rennäringens behov av stora sammanhängande betesområden balanseras mot behovet av anläggningar för bland annat friluftsliv, naturturism, vindkraft och mineralbrytning. Ökande turism, fler terrängfordon och ökande intresse för exploatering av fjällen riskerar att försvåra för renskötseln, och därmed även den positiva påverkan betet har för den biologiska mångfalden. En annan konflikt gäller storleken på rovdjursstammarna som påverkar renskötseln på flera sätt.

Olika intressen som vill använda fjällen måste samverka för att de känsliga miljöerna ska kunna utvecklas och nyttjas på ett hållbart sätt. Ny forskning behövs dessutom för att motverka bristen på kunskap om vad fjällen och dess ekosystem tål. Hit hör hur fjällens naturvärden kommer att påverkas av den pågående klimatförändringen. Kunskapen om fjällvärldens kulturmiljöer, fornlämningar och det samiska kulturarvet behöver också öka.

MILJÖMÅL: STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ